

Spacjocentryczne koncepcje biblioteki

Czas i przestrzeń to atrybuty rzeczywistości, które od urodzenia towarzyszą każdemu człowiekowi, wpływając na każdy aspekt jego aktywności. Pojęcie przestrzeni ma wiele znaczeń w zależności od punktu widzenia, z jakiego się je analizuje. W teoriach naukowych istnieje wiele koncepcji przestrzeni – może ona być charakteryzowana ze względu na receptory, którymi się ją odbiera: np. słuchowa, wzrokowa (Hall 2003, s. 60–63), lub ze względu na zdolności umysłu: mityczna, pragmatyczna, abstrakcyjna (teoretyczna) (Tuan 1987, s. 29, 30). W naukach filozoficznych powstały idee należące do tzw. nurtu spacjocentrycznego (Lejman 2013, s. 336), wyrażające wielowymiarowość przestrzeni. Koncepcja ontologiczna zakłada na przykład, że wszystkie przedmioty znajdują się w jakiejś przestrzeni i czasie, koncepcja epistemologiczna zaś, że przestrzeń jest kategorią ludzkiego umysłu, sposobem postrzegania rzeczywistości. Natomiast w koncepcji antropocentrycznej – w której przestrzeń również jest tworem wyobraźni człowieka – uznaje się doświadczanie świata za czynnik kształtujący w umyśle relacje między obiektami (Lejman 2013, s. 324, 325).

Odnosząc się do powyższych koncepcji spacji w kontekście tematyki niniejszej monografii, przyjęto założenie, że biblioteki należą do bytów materialnych, które funkcjonują w przestrzeni oraz kreują ją w co najmniej dwóch kategoriach: fizycznej (materialnej) oraz symbolicznej (logicznej). W aspekcie fizycznym przestrzeń ma wyraźnie zarysowane granice, atrybuty metryczne i topologiczne (Roskał 2008, s. 284), które można odnieść do miejsca – przestrzeni przechowywania zbiorów danych, informacji i wiedzy w postaci drukowanej oraz cyfrowej, zlokalizowanych zarówno w otoczeniu fizycznym biblioteki (np. w kampusie uczelni), jak i w jej strukturze. Do przestrzeni symbolicznych (umysłowych) kreowanych w wyobraźni m.in. przez tworzenie

relacji między rzeczami zaliczyć można uniwersalne klasyfikacje przedmiotowe, przestrzeń informacyjną, przestrzeń dzieła literackiego, cyberprzestrzeń (Internet) itp.

Świadomi bogatych osiągnięć naukowych zaliczanych do teorii spacjocentrycznych oddajemy do rąk czytelników publikację, w której – jak sugeruje już sam tytuł – przedstawiono wielowymiarowe odniesienia przede wszystkim do przestrzeni fizycznej w zestawieniu z funkcjami i usługami bibliotek.

Niniejszy tom w znacznej części zawiera artykuły powstałe na podstawie referatów przedstawione na konferencji pod tym samym tytułem, tj. *Biblioteka w przestrzeni, przestrzeń w bibliotece*, która odbyła się w dniach 22–23 września 2022 r. w Akademii Górniczo-Hutniczej i zorganizowana została w ramach jubileuszu 100-lecia Biblioteki Głównej AGH w Krakowie. Wzięło w niej udział ponad 200 uczestników z Polski i z zagranicy. Mimo rocznicowo-wspomnieniowych okoliczności autorzy skupili się na bieżących tematach związanych z rozwojem bibliotek akademickich. Taki profil tematyczny reprezentują również publikacje wydane w niniejszym tomie.

Monografia podzielona została na trzy części: *Przestrzeń biblioteki i jej znaczenie, Przestrzeń medialna. Promocja i wizerunek biblioteki* oraz *Przestrzeń architektoniczna biblioteki*. W części pierwszej znalazły się teksty podejmujące temat wsparcia nauki obywatelskiej przez biblioteki akademickie, różnorodności przestrzeni, w jakich funkcjonuje współczesna biblioteka szkoły wyższej, kompetencji pracowników bibliotek w przyszłości, tworzenia relacji i wykorzystania potencjału budowania wizerunku nowoczesnej biblioteki, znaczenia biblioteki w procesach realizowanych na uczelni oraz zastosowania metody *design thinking*. Część druga zawiera artykuły omawiające wykorzystanie mediów w promocji i kształtowaniu opinii o bibliotekach. Pozwala zapoznać się z badaniami na temat materiałów graficznych wykorzystywanych na profilach instagramowych bibliotek oraz studiami przypadków dotyczącymi specjalistycznego portalu zarządzania wiedzą, organizacji pracy w bibliotece, promocji zasobów i usług oraz social media marketingu w działalności bibliotek akademickich. Część trzecia poświęcona została tematyce architektury bibliotek. Otwiera ją tekst przybliżający sylwetkę Władysława Piaseckiego, propagatora nowoczesnego budownictwa bibliotecznego, kierownika, a następnie dyrektora BG AGH w latach 1949–1972. Pozostałe artykuły dotyczą współczesnych trendów w aranżacji budynków bibliotek, a także błędów w ich projektowaniu, badań nad odnajdywaniem drogi w przestrzeniach bibliotecznych oraz przykładów ich wykorzystania przez społeczność akademicką. Na końcu monografii zamieszczony został fotoreportaż ze wspomnianej konferencji, a także logotypy sponsorów, którzy wsparli jej organizację, za co wyrażamy naszą wdzięczność.

Mamy nadzieję, że czytelnicy znajdą w przedstawionej publikacji interesujące dla siebie tematy. Jednocześnie składam serdeczne podziękowania autorom, redaktorom oraz wszystkim osobom pracującym nad wydaniem niniejszego tomu. Życzę przyjemnej oraz inspirującej lektury.

Stanisław Skórka
Dyrektor BG AGH

Bibliografia

- Hall E.T. (2003). Ukryty wymiar. Przeł. T. Hołówka. Warszawa: „Muza”. ISBN 8373194185.
- Lejman J. (2013). Człowiek a przestrzeń – przebywanie w przestrzeni (o filozofii „spacjocentrycznej” uwag kilka). *Wschodni Rocznik Humanistyczny* [online], t. 9, s. 323–337. Dostępny w: http://wrh.edu.pl/wp-content/uploads/2018/06/art22-Lejman_WRH_9_2013.pdf [przeoglądany 1.10.2023].
- Roskal Z.E. (2008). Koncepcje przestrzeni w nauce i filozofii przyrody. *Roczniki Filozoficzne* [online], t. 56, nr 1, s. 279–294. Dostępny w: https://pracownik.kul.pl/files/10994/public/roskal_279.pdf [przeoglądany 1.10.2023].
- Tuan Y.-F. (1987). *Przestrzeń i miejsce*. Przeł. A. Morawińska. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy. ISBN 8306014669.